

ברכות וכו'

מאן: פנימא יתקא יתקא

ברכות 10

על דק יב יב יב

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהֵי־אֱלֹהִים לֹא יִשְׁמַעֲלֵךְ יְהוָה לְפָנֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבֹל שָׂרָה אִשְׁתְּךָ יֹלְדָת לְךָ בֵּן וְקִרְאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לִזְרַעוֹ אַחֲרָיו: וְלִישְׁמַעֲלֵךְ שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה | בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהַפְרִיתִי אֹתוֹ וְהַרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד שְׁנַיִם עֶשְׂרֵת נָשִׂיָם יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל:

א"ר יודן משום רשב"י אמר לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה אימתי בומן שיאמרו בנים הגדול ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על ר"ל שמימי לא מלא שחוק פיו בעוה"ז מבי שמעה מר' יודן רביה:

פן עובדי ע"ה

שם אמרו ענין של ר"ל במימיו וכו' קשה הוא כל מיני דהסודות דמנע ר"ל מן ר"י הנה מקיים ומלא טעם הוא דקמיל שלה והיל בסיד כי ר"ל היה עבט דתן ככו בר קפלה וכפי עבט ומנהגו הוה קשה פניו הסודות זו וכ"ז היה מהר בה:

מנפ"ק מנפ"ק וכו' א"ר כ"ד

ולא הביא
זו סמך למה שחוק, דר"ש לקוש היה בטעם דתן.

מנפ"ק מנפ"ק וכו' א"ר כ"ד

ויאמר ר' יהודה קא סדר ר' יודן בדיקא חזיה ר' ליש לקיש והוה ליה אבדיה אבד ליה חזק לאחיהא אבד ליה שפך לניש אל א' והיה בן דהיבא ק' אחיה דשפרא בנא קבל עליה בעי לשהודי לאחיו סגיה ולאמרי הדי אקיה ואינייה רשיה גברא רבא יבא הוה ר' פלגי ב' סדישא "הסוף והסבין והפזן והרוחם ומל ד' וכל קוד סאימיו מקבלן סגיה משעת גבר בלאבין וסאימיו גבר בלאבין רבי יודן אמר שישעיהו בכנסן ריש לקיש אבד משעוהו בביס אל לבטחה בלבסודותיה דע אבד ליה וסא ארעה לי והם רבי קר לי הא רבי קר לי אבד ליה ארעה לי הא רבי קר לי השבנה הוה ר' יודן חלש ריש לקיש אבד ארעה קא בביא ארעה ליה עשה בשביל בני אבד ליה יעשה ר' יודן אני ארעה עשה בשביל אלמתי אבד ליה "ואלמתיך על תבטח נה נפשה דר' שבען בן לקיש ויהוה קא מצבי ר' יודן ברחיה סבא אבד רבנן מאן לחיל לתבנה דרעיה גדיל רבי אלעזר בן פרז דסודין שבעתיה אל יתוב קבה כל מלהא דהיה אבד רבי יודן אבד ליה תמא דבטיעא ק' אבד את כבד לקישא בר לקישא ב' דהה אמינא מלהא דהה קיש ל' עשין וארבע קשריה ומפרקא ליה עשין וארבעה פרק ומסלא חזיה שבעתא ואת אבדא תמא דבטיע ק' אבד לא דיקא דבטיע קאבטא ויהו קא אויל וקרע סגיה וקא בני ואבד הוה אב בר לקישא הוה אב בר לקישא דהה קא עשה ע' דרש דרעיה [מנהג] בער רבנן דרס עליה ונה נפשה

וכו' וכו' א"ר כ"ד

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם אֲלֵי־רַע בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנֶּעַר וְעַל־אִמְתְּךָ כֹּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בִיצְחָק יִקְרָא לָהּ זָרַע: וְגַם אֶת־בְּנֵי־הָאָמָה לְגוֹי אֲשִׁימוּנוּ כִּי זָרַעָהּ הִוא:

קראו יתן פן עובדי ע"ה

י ואף ית בר אפקא לעם ליפמים אשונייה איום בך הוה:

עב"י פנימא על דק מאן י"א

וקשה איזה נחמה יש בכך לאברהם שישים הקב"ה את ישמעאל "לעם לסטים", ועוד הוסיף לתת טעם: "כי זרעך הוא".

עב"י פנימא על דק מאן י"א

א. מה ראה אברהם אבינו להתפלל על ישמעאל בנו, הלא בודאי השיג ברוח קדשו כי בני ישמעאל יגרמו צער גדול לבני ישראל. ב. מדוע הקדים הקב"ה לכשרו על לידת יצחק: "אבל שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק", ורק אחר כך הודיעו שקיבל תפלתו: "ולישמעאל שמעתיק" וגו'.

א"ר י"א וכו'

א אידועים בחייו של ישמעאל הקשורים למים ישנם מספר אידועים בחיי ישמעאל מהם נראה הקשר של ישמעאל לסוד המים.

על דק וכו' א"ר כ"ד

וַיִּמְצְאָהּ מְלָאָךְ יְהוָה עַל־עֵין הַמַּיִם בַּמִּדְבָּר עַל־הָעֵין בְּגֵרָה שׁוֹר: וַיֹּאמֶר הֲגַר שְׂפַחַת שְׂרַי אֵי־מִצְוָה בָּאת וְאֵנָה תִּלְכִי וְתֹאמַר מִפְּנֵי שְׂרַי גְּבַרְתִּי אֲנִי בְּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאָךְ יְהוָה שׁוּבִי אֶל־עַבְרַתְךָ וְהִתְעַנִּי תַחַת יְדֵיהָ: וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאָךְ יְהוָה הֲרַגְתָּ אֶרְבֶּה אֶת־זָרְעָךָ וְלֹא יִסְפַּר מִרְבִּי: וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאָךְ יְהוָה הֲנִיָּה הִנֵּה הִנֵּה וְיֹלְדָת בֵּן וְקִרְאתָ שְׁמוֹ יִשְׁמַעֲלֵךְ כִּי־שָׁמַע יְהוָה אֶל־עֲנֶיךָ: י והוּא יְהוָה פָּרָא אֲדָם יָדוּ כָּל כָּל בְּנֵי וְעַל־פְּנֵי כָל־אֲחָיו יִשְׁכֵּן: וְתִקְרָא שְׁמֵי־הוּא הַדְּבָר אֵלֶיךָ אֲתָה אֵל רְאִי כִּי אִמְרָה הִנֵּם הֵלֵם רְאִיתִי אַחֲרַי רְאִי: י על־כֵּן קָרָא לְבָאָר בְּאֵר לַחֵי רְאִי הִנֵּה בֵּין־קַדְשׁ וּבֵין־בְּרָד: וְתִלְדֵּךְ הֲגַר לְאַבְרָם בֵּן וְיִקְרָא אֲבָרָם שְׁמֵי־בְנֵי אֲשֶׁר־יִלְדָה הֲגַר יִשְׁמַעֲלֵךְ:

וַיִּשְׁבַּח אַבְרָהָם וּבְבָרָק
וַיִּקְחֵם וְחַמַּת מִים וַיִּתֵּן אֶל־הַגֵּר שָׂם
עַל־שִׁבְמָה וְאֶת־הַגֵּלֶד וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ
וַתִּתַּע בַּמִּדְבָּר בְּאֵר שֶׁבַע: = וַיִּבְלוּ

הַמַּיִם מִן־הַחַמַּת וַתִּשְׁלַח אֶת־הַגֵּלֶד תַּחַת אַחַד הַשִּׁיחִים:
= וַתֵּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לָהּ מִנְּגַד הַרְחֵק כַּמֶּטְרֵי קֶשֶׁת כִּי אָמְרָה
אֶל־אַרְצָה בְּמֹת הַגֵּלֶד וַתֵּשֶׁב מִנְּגַד וַתֵּשֶׂא אֶת־קֶלְהָ
וַתִּבְרָךְ: " וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנָּעִר וַיִּקְרָא מִלֶּאֱדָם
אֱלֹהִים וְאֶל־הַגֵּר מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לָּךְ הַגֵּר
אֶל־תִּירָאִי כִּי־יִשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־קוֹל הַנָּעִר בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׂם:

באשר הוא שם. לפי מעשים

שהוא עושה עכשיו הוא נדון א, ולא לפי מה
שהוא עמיד לעשות, לפי שהיו מלאכי השרת
מקטרגים ואומרים, רבונו של עולם, מי
שפסיד זרעו להמית בניך נזמא אמה מעלה
לו נצר, והוא משיבם, עכשיו מה הוא לדיק
או רשע, אמרו לו לדיק (רוצה לומר בענין
זה שאינו ראוי לעונש מיתה נזמא דו"ק),
אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, חזה
נצאר הוא שם. והיכן המית את ישראל
נזמא, קְשָׁה־גִלְגַלִּים נצודנזר, שנאמר (ישעיה כ"ג י'
ד) מִשָּׁח צִבְרֵיב וגו' לְקַרְאֵת צְמֵחַ הַקִּיּוּ מִיַּם
וגו', כשהיו מוליכין אותן אלל ערביים, היו
ישראל אומרים לשנאים, צנקה מכם
הולכינו אלל בני דודנו ישמעאל וְקָרַמְנו
עלינו, שנאמר (ס"ג) אֶרְחֹם דְּדָנִים, אל תקרי
דְּדָנִים אלל דודים, ואלו יונאים לקראתם
ומביאים להם בשר דג מלוח וגודות נפוחים,
כספרים ישראל שמלאים מים, וכשמכניסו
לחך פיו ופוחחו, הרוח נכנסת בגופו ומם:

(יש) תימא. אך ישמעאל שהיא נמוכה והמים
נגרים שם:

ויקרא כ"ה - א' (15)

ר"ל היו גילגול נשמה של ישמעאל בן אברהם והוא סוד
הגמ' שאמר ר"ל לר"ל ידע ליסטים בליסטיותי, רוא דמילחא
הן יקטלני לו איחל ר"ת אים יתמהמה חיכה לז'.

מעשה לא נפלאת היא ולא רחוקה לומר

שהשיג אברהם ברוח קדשו, כי

בישמעאל טמון הניצוץ האלקי של ריש לקיש
שהיה חכם גדול מחכמי התורה שבעל פה,
כמו שהעידו עליו בגמרא (סנהדרין כ"ד): "אמר
עולא הרואה את ריש לקיש בבית המדרש,
כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה". לכן
התפלל עליו אברהם שיצא מתוך הטומאה
ויתחבר לקדושה. והנה מבואר בגמרא (ברכות
י"ח): "והמתים אינם יודעים מאומה, אלו
רשעים שבחייהן קרויין מתים", וזהו שהתפלל
אברהם אבינו: "לו ישמעאל יהיה לפניך",
שיתגלה הניצוץ האלקי של ריש לקיש מתוך
ישמעאל ויהיה בבחינת חי, על ידי שיחזור
בתשובה ויעסוק בתורה ובמצוות.

יומתק לפרש בזה דקדוק הלשון: "לו
ישמעאל יהיה לפניך", כי משנתנו
של רבי שמעון בן לקיש שהיה אמורא לא
נזכר במשנה כי אם בגמרא. והנה ידוע שישנם
ל"ו מסכתות בתורה שבעל פה, ועיין בשו"ת
"יהודה יעלה" (ח"א א"ח סימן א) שהאר"ך
להוכיח, כי בתורה שבעל פה ישנם ס'
מסכתות של משניות, אך מסכתות שיש בהם
גם גמרא הם רק ל"ו מסכתות. מעתה יש לומר
כי זהו שהתפלל אברהם: "לו ישמעאל יהיה
לפניך" - ל"ו דייקא, שיתגלה הניצוץ האלקי
של ריש לקיש בתוך ל"ו מסכתות שיש בתורה
שבעל פה. ויש לרמוז ענין זה בפסוק (שם טז
טו): "ותלד הגר לאברהם בן ויקרא אברהם שם
בנו אשר ילדה הגר ישמעאל", שכן ויקרא
אברהם ש"ם בניו בגימטריא שמעון ב"ן
לקיש.

ויתרא שרה = ויתרא שרה
את־בְּנֵי־הַגֵּר הַמְצִרִית אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאַבְרָהָם מִצֶּחֶק:

ואשר עפי' מש"כ הרה"ק מהר"ש
מאוסטרופולי ז"ל בליקומי שזגנים
שנסוף ספר קרניים ודף כ"א ע"ב, דריש לקיש
היה גלגול נשמה של ישמעאל בן אברהם, וזה סוד
הגמ' (ב"מ פד א) שאמר ר' יוחנן לריש לקיש ידע
ליסטים בליסטיותיה ע"ש. ובשמעאל כתוב
שהיה מנחם.

ויש לומר הענין בזה, כי היות שישמעאל היה
מצחק ככתוב: "ותרא שרה את בן הגר
המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק", ופירש

הלך חגר בא חגר, הלך סומא בא סומא. ועוד אוקמוה רבנן, דעתיד הוה משה לקבלא אורייתא בדרא דטופנא, אלא בגין דהוו רשיעייא, ההיד ב שגים הוא בשר. בשגים זה משיה. ואמאי קרי ליה בשגם. אלא קהלת חסר בי מן בשגים לכסאה מלה. אמר ב אמרתי שגם זה הבל.

קיצוין 22

"קבים ועח ירדו לעולם חישעה נטלה ערביא כו"

ש' וילא 23

ד"א לשון גלוי עריות, כמה דתימא (לפן לט י") לנחק בי.

קצוין כ"ג 24

" ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראה את ערוכתה והיא תראה את ערוכתו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו נלה ענו ישא:

חכמה ונחמה חסד ב' 25

ואיתא בספרי (ריש וזאת הברכה) : "כשבא אברהם אבינו לעולם יצא ממנו ססולת — ישמעאל ובני קטורה. כשבא יצחק לעולם יצא ממנו ססולת — עשו וכל אלופי אדום. אבל יעקב לא נמצא בו ססולת כענין שנאמר ויעקב איש חם יושב אהלים. אמר לו המקום לך אני נותן את החורה... ומצינו בספרים הקדושים שענין לידת ישמעאל ועשו לאבות הקדושים הוא בסוד הבידורים. כמו שהתבואה מתבררת ע"י הסודות הססולת ממנה, כך 'נתברר' אברהם ע"י לידת ישמעאל, ויצחק ע"י לידת עשו. הענין עמוק, ונשתדל לברור קצת. הגה לאברהם היתה מדה עיקרית — החסד. שהיתה טבועה במהותו, ומדות משניות שקנה אותן בעמלו ונסיונותיו — הגבורה והאמת. וישמעאל, שלא הוטל עליו, כיצחק, התפקיד הנעלה של הבאת דרך חדשה של עבודת ה' לעולם, ירש בדרך הטבע את המדה העיקרית של אביו והיתה בו לתכונת טבעיות. ונמצא שחלקו ותפקידו היו שיבוא מעצמו לידי שכלול החסד ע"י כח הגבורה, כמו שעשה אברהם. אבל הוא לא עשה כן וכחוצאה מה נתחסך חסדו לחסד שבטומאה — זנות, אשר היא מתוצאות התפשטות החסד בלי הגבלה מצד הגבורה, כמבואר לעיל. וכן ירש עשו מיצחק את מדת הגבורה.

כ"ג צדיק בבליק 26

אך הכתוב מרמז על שתי הקליפות עשו וישמעאל שהם שורשי כל שבעים הקליפות. וכנגד מים חסדים דקדושה יש לעומת זה קליפת ישמעאל שהוא אהבת וחמדת עולם הזה מים הזדוניים. וכנגד אש גבורת דקדושה הוא לעומת זה קליפת עשו שהוא הקנאה ורציחה. ועל זה אמר הנביא שה' יתברך יעזור לישראל מן שתי הקליפות שלא ישטוף מים הזדוניים ולא תבער כך אש של עשו.

כ"ג צדיק קרם אוק י"ג 27

והיינו שהפסולת של אברהם אבינו ע"ה היה ישמעאל שהוא אהבות זרות מים הזדוניים תאוות רעות. והפסולת מיצחק אבינו ע"ה הוא עשו שהוא

רש"י מצחק בעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות כמים. על כן כדי לתקן ענין זה אמר לו רבי יוחנן רבו נשהיה ניצוץ של אברהם אבינו כמו שיתבאר במאמר הבא: "אסור לאדם שימלא שחוק סיו בעולם הזה", וריש לקיש אכן קיים מאמר זה: "מימיו לא מלא שחוק סיו בעולם הזה".

מעשה יש לומר כי זהו פירוש הכתוב: "ויאמר אברהם אל האלקים לו ישמעאל יהיה לפניך". התפלל בכך על הניצוץ הקדוש של ריש לקיש שהיה טמון בתוך ישמעאל, שיתגלה בקדושה להיות בכחינת חיים ולא בכחינת מיתה. "ויאמר אלקים", הן אמת שקיבלתי תפלתך, "אבל" לא כמו שאתה חושב שיתגלה מזרעו של ישמעאל עצמו, אלא "שרה אשתך יולדת לך בן וקראת את שמו יצחק והקמותי את בריתי אתו לברית עולם לו ולזרעו אחריו", ומזרעו של יצחק יתגלה הניצוץ הקדוש שבתוך ישמעאל על ידי שיתגלגל בזרעו של יצחק, ואחר כך הוסיף לו הקב"ה ברכה גם על ישמעאל עצמו: "ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אותו והפריתי אותו".

שבת פ' תס"ג 28

ויפה העיר בן אחותי הרה"ח ר' שמואל הערמאן הי"ו, שעל פי האמור יומחק לפרש (בראשית כא יב): "ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך. כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע, וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא". ופירש בתרגום יונתן: "לגוי אשימנו - לעם ליסטים אשויניה". וקשה איזה נחמה יש בכך לאברהם שישם הקב"ה את ישמעאל "לעם ליסטים", ועוד הוסיף לתת טעם: "כי זרעך הוא".

אך לפי האמור יש לומר שרמז לו הקב"ה, כי אף שנצטווה לשמוע בקול שרה לגרש את ישמעאל, אל ירע בעיניו שמא לא יהיה תיקון לניצוץ הקדוש הטמון בישמעאל, כי הקב"ה יסבב שיהיה לו תיקון על ידי: "וגם את בן האמה לגוי אשימנו", כפירוש התרגום יונתן: "לעם ליסטים אשויניה", שיתגלה הניצוץ של ריש לקיש שיהיה תחילה ראש הליסטים, ואז יתוקן על ידי רבי יוחנן הניצוץ של אברהם, והוסיף הקב"ה לתת טעם שגם בישמעאל יש ניצוץ טוב: "כי זרעך הוא", ומכיון שהוא זרעך בודאי טמון בו ניצוץ טוב מחלקו של אברהם.

כ"ג צדיק פ' תס"ג 29

ועוד רזא אחרא אוקמוה רבנן, הדור י שהולך הוא ה הדור שבא,

ק'ישן פ'ל 33

תנא דבי ר' ישמעאל בני אם פנע בך מטל זה משכרו לבית המדרש אם אבן הוא ניסח ואם ברזל הוא סתפוצץ שנאמר הלא כה דבר כמש נאם ה' וכפפיש יפצץ סלע אם אבן הוא ניסח שנאמר הרי כל צמא לט למס ואיסר אנבים שרץ סם:

בן יהו'צא פ'ל 34

שם, אם פנע בך מגול זה משכרו לבית המדרש. קשה משכרו משמע שמילכו עמו לכהמ"ד, ומה יעשה זו שם, והול'ל כרח לכהמ"ד.

זכור הקצו' ק'ישן פ'ל 35

נ"א רבי יצחק ברבי יוסי, הוה אחי מקפוטסאי ללוד, פנע ביה רבי יהודה, אל רבי יצחק, תאמר ד'דחבירנא חכימי מתניא, אתעררו להאי עניינא, דיצר הרע יתנשי מן עלמא, בר ההיא שעתא י לזיווגא. איל, חייך הכי אצטריך יצר הרע י לעולם, כמטרא ד לעולם, דאלמלא יצר הרע, חדווחא דשמעתא לא ליהוי,

ב'אלור פ'ל 36

לוח אומר ש, לא ישיגו אורחות חיים" תיכף כאשר יסורו ממנה והולכים למלאות תאותם, לא ישיגו כלל, "ארחות חיים". פי' פירוש, שאף לא יבינו, "ארחות חיים", כי התאזה הוא היפך התורה,

פ'ל 37

והם ימין ושמאל, מים ואש. וכנגדם נקראת התורה גם כן אש ומים, כמו שנאמר י: "הלא כה דברי כאש גוי, יהוי כל צמא לכו למים". והיינו שבתורה שני דברים: הלכות ואגדות. ואגדות נקראות מים שמרשכים לבו של אדם כמים יי וכל ענייניהם במוסר, שמוה יסבר יצר הרע כל התאוה. וההלכות הן הדיונים "שם האש וכמו שאמרו י: אורייתא הוא דקא מרתחא ליה. והחילוק שבין מתפוצץ לנימוח, שמתפוצץ הוא על ידי אש, שמתפוצץ תיכף מכל וכל, אבל נימוח הוא על ידי מים ובמשך זמן רב. וזהו: "אם אבן הוא נימוח" במשך הזמן, כי קשה מאוד לשברו.

פ'ל 38

ואין מים אלא תורה שנאמר הרי כל צמא לכו למים

בן יהו'צא פ'ל 39

ונ"ל כס"ד ע"פ מ"ש במדרש הנעלם סדר הולדות דף קל"ח, דשאל רבי יצחק לרבי יהודה אם יזה"ר לעמיד יחנעל מן העולם חוץ מן שעת הזווג, ואמר לו אלצריך יזה"ר לעולם כמטרא לעולם, דאלמלא יזה"ר חדווחא דשמעתתא לא ליהוי, לכן יאמר יזה"ר בעולם, ורק לא יחא מנוול בקדמיתא למחסי ביה, הכ"ד לא ירעו ולא ישחיתו בכל הד קדש, ע"כ ע"ש. וכוה מוכן המאמר כאן כמין חומר, אם פנע בך מנוול זה להחטיאך בתמדה וקנאה ותאיה גשמים, אל חדמהו וחשליכהו לגמר, אלא משוך אותו לכהמ"ד להשתמש בו בדבר טוב, ששם יהיה לך קנאה מלומדי תורה, ותמדה והאזה להסביר סברה ולעשות חדושי תורה, ויהיה לו מנחו חדווחא דשמעתתא, כי כאשר דבר סתום ומוקשה שלא יכלו לשחרו ולפרשו כל חכמי המדרש, ואחיה זבית לפקשו ולפתרו כמה שעתה יגיע לך מזה, הוא הדבר אשר אמר אדונינו דוד מלך ישראל, שאחבי על אמרתיך כמילא שלל רב,

קליפת רציחה וכעס וקנאה אשין נכראין. וכנגדם משיח בן דוד שהוא חסד ומשיח בן יוסף שהוא בחינת פחד

פ'ל 29

שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים חייבי. כבר נודע, כי ארבע קלי' הם, נחש, שרף, ועקרב, והרביעי הוא נקרא צימאון אשר אין מים, והוא בסוד גלות ישמעאל, מים עכורים היוצאים מתוך מים הרעים [נ"א מים הזכיים יי] של אברהם. והם סוד מים הזדונים שאמר דוד המלך ע"ה. וז"ס, למקום מים הרעים, ולכן היה ראוי ישמעאל למות בצמא, לולא כי נענה באשר הוא שם. גם זה סהרב

פ'ל 29

ד"א ויאמר ה' לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות בתחילה הלך אצל בני עשו ואמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם לא תרצח אמרו לפניו רבשיע כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא שנאמר (בראשית כו) והידים ידי עשו ועל כך הביטחו אביו שנא' (שם) ועל חרבך תחיה. הלך לו אצל בני עמון ומואב ואמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם לא תנאף אמרו לפניו רבשיע כל עצמה של ערוה שלהם היא שנאמר (שם יט) ותהרין שתי בנות לוט מאביהן. הלך ומצא בני ישמעאל אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם לא תגנוב אמרו לפניו רבשיע כל עצמו [של] אביהם לטטים היה שנאמר (שם טו) והוא יהיה פרא אדם

זכור הקצו' פ'ל 30

קרא לרהיב אמר ליה, תבעי את אורייתא דילי. אמר ליה, מה כתיב בת דליג ליה, ואמר לא תנאף. אמר ׀ ווי אי ירותא דא יחסין ׀ לי קביה, ירותא בישא. ׀ דיתעבר ׀ בה כל שלטני, דהא ברכתא דמא נטילנא, ברכתא דגוני ימא, דכתיב ׀ פרו ורבו ׀ וגר. וכתיב ׀ הפריתי אותו והרביתי אותו וגר וכתיב ׀ והוא יהיה פרא אדם.

פ'ל 31

אמיקי י' פ' - ה'אלור אלצרוק כה' יצחק אי"ציק חבר פ'ל 30
וישמעאל הם א"ש ומי"ם שהם מאברהם ויצחק, ולכן עשו שליטתו בש"ד וישמעאל בנ"ע שהם לא תרצח ולא תנאף וכמ"ש בפי' אמר ר"ע ובזוהר פ' בלק שלכך לא רצו לקבל התורה, וכן דוד המבול שהשחיתו את דרכם נדונו במים, ולכן נצטוה אברהם למול את ישמעאל בנו להתיש כוחו שלא ישלוט בעולם הרבה, וכן יוסף כשבא למצרים כמ"ש במדרש. וכל מקום שאחיה מוצא זנות בא אנדרומוסאי בעולם וכו', ולכן דנים שבמים פריצי טפי כמ"ש למעלה והוצרך להרוג הנוקבה.

ק'ישן פ'ל 32

ק' ישאל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם איתם עסקים בתורה אין איתם נמסרים בידו שנא' לפתח וסאת רובך ולא עדי אלא עסקך בתורה איתם נמסרים בידו שנא' לפתח וסאת רובך ולא עדי אלא שכל משה וסאתו בך שנאמר ואלך השקטו ואם איתיה רעה איתיה משה ב שנאמר ואתה תמסל בו

40 קצוה רחוק ל אדם ב

יסוד המים ממנו תאנות התענוגים כי כן המים מצמיחים
 קל מיני תענוג.

41 קצק קצק אלק א' ו'

[עו] בעת כשלון האדם ידע שכאותו עת הוא
 הכנה לאותו דבר לטוב. ואם יזכה באותה
 שעה יוכל לעלות למדרגה גדולה מאד, כפי
 גודל החטא שהיצר מסיתו כך הוא גודל
 הטובה שיוכל לקלוט אז, אם יהפך תשוקה זו
 וחמדה זו לטוב, ומאותו ענין ממש הוא
 הטובה היפך הרעה. וכמו שאמרו בזהר (פנחס
 רטז). כי בעת המבול היו ראויין לקבל התורה,
 והיה אז משה כמו שדרשו רז"ל (חולין קלט:)
 על בשגם (גימטריא משה) עיין שם, ומים
 היינו תורה, והם הפכוהו למים הזידונים.
 והתורה היא תכלית קיום העולם ושכשכילו
 נברא, ואלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ,
 והם גרמו אכדונו, ואותו עת היה מוכן אילו
 זכו ממש להיפך — שהוא ירדת מימי התורה
 לקיום העולם.

42 קצק קצק אלק א' ו'

[מד] מי שיש לו תשוקה גדולה לתאוח
 הגוף, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא
 שיש לו תשוקה כל כך, כי אדרכה הוא כלי
 מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת.

43 קצק קצק א' ו'

סוף דבר

ממקורות רבים נתבאר כי מים הינם סמל לתאוח ולהנאות הגוף. במקומות
 רבים התורה מתארת את חייהם ופועלם של בעלי תאוח ואלו
 שנלחמו ביצרם בדוגמאות ומשלים שיש בהם מים. ישנם צדיקים, דוגמת יוסף
 ונח, ששלטו ביצרם והתגברו על תאוותם ומחמת כן זכו לשלוט על יסוד
 המים. לעומתם ישמעאל נכנע ליצרו ולתאוותיו וע"כ הוא וזרעו נשלטו ע"י
 יסוד המים.